

Møte for lukkede dører, Stortinget 13. mai 1910

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 13. mai 1910 kl. 10.00.

Præsident: Halvorsen.

Dagsorden:

Fortsat behandling av de paa kartet for 11te mai oppførte saker.

Præsidenten: I henhold til Stortingets beslutning igaar vil dette møte bli at avholde for lukkede døre. Jeg foreslaar, at regjeringens medlemmer gives adgang til dette møte. Endvidere foreslaar jeg, at avdelingschef kaptein Rosenqvist og oberstløytnant Munthe av generalstaben faar tilladelse til at være tilstede i dette møte. - Da ingen har uttalt sig herimot, ansees det som bifaldt.

Man fortsatte behandlingen av

Sak nr. 1.

Indstilling fra militærkomiteen angaaende armeens budget for terminen 1ste juli 1910-30te juni 1911 (indst. S. X).

Præsidenten: Statsraad Bull har gjort opmerksom paa, at han ikke vil kunne tilendebringe de meddelelser, han har at avgi i dette hemmelige møte i den bestemte tid av 5 minutter, som igaar blev fastsat, og jeg foreslaar derfor, at denne tidsbegrænsning for hans vedkommende ikke gjøres gjældende. - Da ingen har forlangt ordet i den anledning, ansees det som bifaldt.

! Statsraad Bull: Vi har hørt under denne saks behandling, at der har gjort sig meget stærk meningsforskjell gjældende med hensyn til behovet for underofficersutdannede mænd for armeen i tilfælde av krig. Paa den ene side har det været hævdet, at man hadde fuldt op av de folk, man hadde 1200-1400 i overskudd; saavidt jeg vet, har det tal været nævnt; paa den anden side er det blit fremholdt, at det var saa langt fra, at der var noget overskud, at man tvertimot ved mobilisering kommer til at staa med mangler. Den sidste betragtningsmaate er desværre, maa jeg lægge til, rigtig. Aarsaken til, at jugementet har været saa forskjellig, ligger da i den ordning, som man maa træffe ved mobilisering, og som heter opsætning av depotavdelinger. Det maa gjøres ved enhver arme, som rykker i felt. Saasnart en avdeling rykker ut, saa maa der paa dens hjemsted etableres en mindre saakaldt depotavdeling; altsaa for hvert regiment maa det etableres en depotbataljon, som kan overta indkaldelsen, opøvelsen og eftersendelsen av de folk, som trænges i krigen uavladelig. Krigen er en molok, den spiser uavladelig paa menneskemateriellet. Hvis man ikke hadde en saadan

depotavdeling, saa vilde følgen derav være, at krigsavdelingen i løpet av meget kort tid var svundet sterkt ind. Bataljonen vilde da kunne svinde ind til et kompani, og paa tilsvarende maate for de andre avdelingers vedkommende. Derfor er denne depotopsætning apsolut nødvendig. Det er et mobiliseringsarrangement og kommer derfor ikke klart til uttrykk i en organisationsplan. Man kan ikke godt irettelægge det, for det vilde gi fremmede armeer et ganske godt indblik i hele mobiliseringssystemet; derfor er det overalt praksis, at dette med depotopsætningen holder man mest mulig hemmelig. Til de 16, eller ialfald til at begynde med, 13 regimenter, som vi nu opsætter her sydpaa, maa der være 13 bataljondepoter, som kan foreta denne ustanselige utdanning. Utdannelsen maa der gaa med høitryk, det blir som en triple-expansionsmaskine, saa at si, for at faa disse folk sendt efter. Med krigens erfaringer for øie regner man, at en avdeling, som er rykket ut i krig vil, efter 3 ukers forløp trønge en erstatning av 40 % av sin styrke; det er erfaringsmæssig beregnet efter de sidste krige. Det er altsaa ikke bare dem, som falder i slag eller blir saaret det gjælder at erstatte, men alle de, som falder fra paa grund av de uvante anstrængelser som feltlivet byder. Der indkaldes jo utrænede folk, og de kommer paa voldsomme marscher eller bivuakerer ute i al slaks veir, saa der blir en meget stor afgang, en meget stor sykeprocent kommer til at gaa med; og i de fleste krige har det vist sig, at afgangen ved sygdom har været betydelig større end afgangen paa grund av fiendens kugler. Altsaa 40 % av mandskapsstyrken maa efter 3 ugers forløp ha sluttet sig til krigsavdelingen, ellers har den svundet betydelig ind. Det er klart, at opsætningen av depotavdelinger, som skal drive en saadan høitrykutdanning i ganske kort tid, sluker en masse befal, og der er det altsaa differancen ligger; det ligger ikke i konteringen, som blev antydnet her igaar, at man i generalstabens beregning har ført op en vakant oberstløitnant og saa rykker en kaptein op, saa er der ført op en vakant kaptein og saa rykker en løitnant op. Jeg har selv været med at arbeide i generalstabens mobiliseringssektion og har selv været med at utarbeide de mobiliseringsregler, som nu gjælder for armeen, og jeg vet, at man har aldrig regnet saadan, ialfald ikke dengang, og jeg kan ikke tænke mig, at man skulde komme over til en saadan rent ut snurrig og vildledende beregningsmaate, som det vilde være. Paa den maate kræves der altsaa en hel masse befalingsmænd til disse depoter. Den strøm, som saa at si gaar igjennem depoterne og til feltavdelingene blir menige mandskaper; befal kan depoterne ikke avgi til feltavdelingene, de behøver sit eget befal, saa paa den maate faar feltavdelingene kun erstattet det de behøver av den menige mandskapsstyrke. Nu nævnte jeg igaar, at afgangen paa befal er i krig betydelig større end avgang paa menig mandskap, og da gjælder det selvfølgelig at ha reserve i selve

krigsavdelingen, saa at ikke den staar uten befal, naar den har været i felten en ganske kort tid; derfor maa den indeslutte i sig et reservebefal. Man kan ikke ta menige mandskaper og sætte op til befalingsmænd - i det høieste kan man gjøre det over halvtrop, men til de høiere kommandoer er det umulig at anvende menig mandskap, det vilde være altfor uforsvarlig, saa man maa ha befal med virkelig utdannelse, og der har man altid hos os maattet regne, at av korporalerne maa en del av em være mænd med underofficersskoleutdannelse; man kan ikke ha alle korporalsplasser bare besat med menig mandskap, det vilde være altfor uforsvarlig; det vilde faktisk si det samme som at krigsavdelingene efter en maanedes forløp kom til at staa med meget store vakanser i sine befalsrækker. Man har hos os regnet som det laveste, man kunde gaa ned til, at 50 pct. av korporalerne bør ha underofficersskoleutdannelse. Det har altid været hævdet hos os, like fra den første tid vi begyndte med et rationelt mobiliseringsoppgjør i generalstaben, det vil si omkring 1884 eller paa den tid.

Efterat jeg paa denne maate har forklaret aarsakene til at bedømmelsen kan stille sig saa forskjellig, skal jeg gaa over til at irettelægge de foreliggende fakta. Hvis vi skulde mobilisere idag, saa mobiliserer vi efter den ældre hærordning; det gjør vi indtil den 31te december iaar; da begynner mobiliseringsoppgjøret efter den nye hærordning. Allerede nu viser det sig at der for infanteriets linje og landevern vil være 133 underofficersstillinger, som maa besættes med underofficers elever uten fuld utdannelse eller med menige uten underofficersskoleutdannelse. Under den nye hærordning, altsaa fra 1ste januar 1911, vil forholdet være det, at der ialt for første opbud - det som svarer til den nuværende linje og landevern, altsaa den nye linje - vil kræves 3851, som har underofficersutdannelse. Til at fylde det, vil man ha 2907 befalingsmænd med sersjanteksamen; deficiten, mangelen, blir 944. Gaar man nu ut fra, at de vernepligtige officerer falder væk, blir der yderligere et hul paa 504 vernepligtige officerspladser, som skal besættes. Det blir tilsammen en mangel paa 1448, eller med et rundt tal 1450 mænd med underofficersutdannelse, som armeen skulde ha for infanteriets vedkommende, men som den ikke vil ha. Jeg kan ikke si andet, end at jeg synes dette er ganske overordentlig betænkelig. Det er likesom der efter 1905 er gledet en mild fredelig stemning over sindene i vort land; man har snakket om avvæbning og har set paa arnebudgetet, næsten som det skulde være en salderingskonto for statsbudgettet. Men jeg tror, vi gjør ret i at se tingene ret i øinene og være et litet grand forsiktig. Man har ikke fred længer, end naboen vil. Stemningen kan nok tilsyneladende i vort naboland være stilfærdig nu; men sandelig efter mit kjendskap til svenskerne - og jeg har et ganske godt kjendskap til dem; jeg har været i den svenske arme, og jeg tror jeg kjender

det svenske officerskorps like saa godt, kanske vel saa godt som nogen anden norsk officer - efter mit kjendskap til forholdene tror jeg stemningen er noksaa lummer. Jeg tror derfor, at det at vælge det nuværende tidspunkt til at gaa til en ordning, der fører til saa store mangler, maa ansees for at være meget uheldig. Ved generalstabens opgjør for den nye hærordning har endnu ikke 2det opbud kunnet tages med for infanteriets vedkommende, man er ikke kommet saa langt i arbeidet der. Men det er jo saa, at i 2det opbud vil der være sparsommere med befal, og det vil gjøre, at dette tal 1450 yderligere i betydelig grad vil økes; deficiten vil i væsentlig grad blive større. Generalstaben vovet endnu ikke at angi nogen bestemte sifre, og da synes jeg, det er det korrekteste, for ikke at bluffe med løse tal, ikke at nævne nogen; men jeg tror ikke jeg overdriver naar jeg siger, at det tal kan skrives i hundreder.

For feltartilleriets vedkommende maa efter den nuværende hærordningsplan 81 underofficersstillinger besættes med mænd, som bare har overkonstabeleksamen, det vil si, istedenfor at ha gaat i 4 aar paa underofficersskole, bare har gaat i 2 aar, nærmest i forberedelsesklasserne, og med folk uten eksamen. Naar vi kommer til den nye hærordning, vil det vise sig, at man der vil komme til at mangle 77 med underofficersutdannelse for første opbuds vedkommende, og for 2det opbud vil man mangle 34 med underofficersutdannelse. Da er der ikke regnet en eneste procent i avgang; der er ikke regnet paa f.eks., at endel av befalet kan være syke eller ikke disponible i mobiliseringsøieblikket; man maa altid regne paa en mindre avgang, men her er alt saa at si tat med. Naar den nye hærordning træder i kraft, vil manglerne for feltartilleriet være saa store, at det blir et spørsmaal, om man ikke maa gaa over til at mobilisere mindre feltartilleri, end hærordningsplanen egentlig opstiller, og det vilde være en høist beklagelig ting. I de fleste lande gjør man det gjerne saa, at man om mulig tøier mobiliseringen mere end hærordningen opviser; men her hos os skulde vi gaa den motsatte vei, at vi ikke engang kan opstille det som hærordningen viser. Det tror jeg vilde være høist bedrøvelig. For kavaleriets vedkommende vil der bli forholdsvis mindre mangler. Der er 4 underofficersstillinger for nærværende, som maa besættes med mænd uten underofficersskoleeksamen. Men derimot et 2det opbud i kavaleriet vilde ikke kunne opsættes bl.a. paa grund av manglende befal. Første opbud greier sig som nævnt saa nogenlunde. For ingeniørvaabenets vedkommende stiller det sig noget bedre. Der har man hittil kunnet fylde kadrerne med utdannet underbefal, og man vil ogsaa i fremtiden ved opsætning av den nye hærordning i tilfælde kunne fylde dem. Men hvis man tar de vernepligtige officerer væk, saa vil der bli en mangel paa ca. 20.

! Dette er altsaa de oplysninger, jeg kan gi om dette spørsmaal. Hvis man lægger sammen disse tal, for infanteriet 1450 mæd et rundt tal, for feltartilleriet ca.

100 - for kavaleriet kan tallet ikke bestemt angis for 2det opbud, men det er oplyst, at man kan ikke opsætte 2det opbud - hvis man altsaa lægger sammen infanteri og feltartilleri, de vaaben, som i et moderne slag kaldes de to hovedvaaben, saa har vi en mangel paa 1500-1600, og endda er ikke den store lakune, som der ubestridelig vil bli i 2det opbud, i den vordende landstorm, tat med.

Præsidenten: Her er indtegnet følgende 3 talere: Aavatsmark, Egede-Nissen og Mjelde. Jeg skulde anse det ønskelig, at man nu fik avgjort dette, som nærmest egner sig til behandling for lukkede døre. Jeg vil derfor forespørge, om nogen av repræsentanterne ønsker at uttale sig i anledning av de oplysninger som her er fremkommet fra forsvarsministeren, eller om nogen ønsker at faa yderligere oplysninger, som ansees for at være av hemmelig art.

Mjelde: Jeg for min part agter at uttale mig om de oplysninger som er fremkommet fra statsraad Bull.

Præsidenten: Hr. Mjelde har ordet.

Mjelde: 5 minutter er jo en noksaa knap tid for at kunne si det som maa sies i denne sak, og forhold, som ligger utenfor denne sal og utenfor denne sak gjør mig ikke vel skikket til at opta kampen i dag. Man har ogsaa iaar grepet til det samme middel, som man grep til ifjor for at kvæle dette spørsmål. Jeg vil faa lov til at nævne et gammelt ord, som sier, at den druknende griper i nødens stund efter et halmstraa. Det samme mener jeg er tilfældet her - ikke for statsraadens vedkommende personlig, men for hævde af flertallets opfatning. Der slaas paa, at efter den nye hærordningsplan skal der i kadrene mangle en hel del befall. Ja, hertil er nu den ting at merke, at mindretallets forslag gjør ingen forandring heri i de første aar. Der er en gjennemgangsperiode paa 20 aar, saa enten man vedtar mindretallets eller flertallets forslag, vil der ingen nævneværdig forandring ske paa lang tid. Jeg vet ikke, om der i mobiliseringsoppgjøret er tat hensyn til de overtallige underofficerer. Hvis saa ikke er tilfælde, har man en hel del, som staar utenfor mobiliseringsoppgjøret; men jeg forutsætter, at de er tat med. Saa er der en anden ting, man maa huske paa, at den nye hærordningsplan forutsætter 20 aarsklasser i begge opbud. Men for nærværende har man ikke disse 20 aarsklasser, og som følge herav faar vi en hel del vernepligtige med underofficersutdannelse, i tilgang de første kommende aar. Der tales, som om disse vernepligtige ikke skulde kunne erstattes. Men naar man erkjender, at underofficerer som pelotonførere er bedre skikket end vernepligtige officerer, saa er realiteten bare at føre den vernepligtige befalsinstitution fra

! pelotonchefsstillingen nedover, men der staar flertallet i bet. Det ser ingen mulighet for at kunne utfylde den vernepligtige befalsstand, naar man kommer længere ned end pelotonchef, den kan kun skaffes tilveie paa grundlag av den vernepligtige officerstand, ingen anden. Slik ser det ut. Men under denne overgangstid paa 20 aar mener jeg, at vilde man maalet, saa fandt man ogsaa midlerne. Men saken er, man vil ikke maalet, og da ser man ikke midler til at skaffe vernepliktig befal i en lavere befalsrække. Der øines ingen mulighet til at ordne dette, men jeg skal peke paa én ting som en mulighet. Departementet har tænkt sig, at endel vernepligtige mandskaper skal faa gjøre sin militærtjeneste i sammenheng her i Kristiania. Sæt til eksempel, at det var endel akademikere, som foretrak denne tjeneste, og den blev lagd slig an, at de utdannedes som vernepligtige underofficerer og tog stilling paa et lavere befalstrin. Skulde det være noget i veien for det? Jeg tror det ikke. Men det ser ut, som man ikke øiner nogen mulighet. Der taarnes op alle de vanskeligheter, som kan skaffes tilveie. Her er mange utveie, til at skaffe dygtige, vernepligtige underofficerer, som erstatning for de vernepligtige officerer. Disse akademikere skal ikke fritas for militærtjeneste, de skal gjøre sin militærtjeneste, og de kommer til armeen med sine almenkundskaper og sin dygtighet, og de bliver vel de samme bra mennesker, om de gjør vernepliktig sersjanttjeneste, som naar de gjør vernepliktig officerstjeneste; sin dannelse fører de med sig, og deres tjeneste som vernepligtige underofficerer, vil være lettere, end deres vernepligtige officerstjeneste. -

Præsidenten: De 5 minutter er tilende.

Mjelde: Jeg skal faa lov at tegne mig igjen som taler.

! Foss: Jeg finder det besynderlig, at man nu skal gaa til behandling af det foreliggende spøragsmaal i et hemmelig møte, efter at man har debatteret saken i 3 møter. Jeg maa rent ut tilstaa, at dette hemmelige møte overraskede mig i betydelig grad. Saken er simpelthen den, at dette spøragsmaal, som man skal debattere i dette møte var debatteret i 3 møter, og jeg kan ikke tænke mig, at der er nogen mand i denne forsamling, uten at han hadde det paa følelsen, at sagen igaarkveld var uddebatteret. Var det fordi man ikke vilde gaa til votering, man saa pludselig kastede ind dette om det hemmelige møte, som om der var noget særeget i bakgrunden? Men dersom det virkelig havde været opfatningen, at det var nødvendig at faa et hemmelig møte for at kunne gi opplysninger, som vilde ha indflydelse paa sakens avgjørelse, hvorfor tog man ikke da det hemmelige møte i begyndelsen av forhandlingerne, saa det kunde oppfylde hensigten at forkorte forhandlingerne, istedetfor at bringe det frem, da forhandlingerne næsten var tilendebragt? Det ser næsten ut, som det var et nødarrangement, man greb til i

den 11te time. De opplysninger, som statsraaden har meddelt, kan jeg ikke indlate mig synderlig paa, da jeg ikke er militær, men det tror jeg at turde uttale, at reserveofficersinstitutionen har faaet et knæk, som ikke lar sig reparere. Det er ikke underlig, at veltjente underofficerer føler sig trykket ved at staa under kommando av en ung spirrevip av en reserveofficer, og jeg har den opfatning, at i længden vil det norske folk ikke finde sig i at sende sine flinke gutter til underofficersskolerne og der ta en god eksamen, og naar de saa ved flere aars vaabenøvelser viser, at de baade har interesse for militære saker og kan sine saker, saa skal de stilles under kommando av disse unge mænd, som i militær dygtighet - det er erkjendt av alle - som regel staar under dem. Det vil ikke kunne gaa i længden, det mener jeg, man kan være aldeles sikker paa, for det er unaturlig. Jeg ved ikke nogen ordning ellers, hvor man stiller en mere kyndig under kommando av den mindre kyndige. Det er unaturlig og maa forlades. Det kan hände, det holder denne gang, men kravet paa en forandring vil komme igjen.

Præsidenten: Jeg skal gjøre opmerksom paa, at Stortinget igaar fattede beslutning om, at talenes længde skulde begrænses til 5 minutter, indtil man hadde avgjort hr. Strøms forslag. Efter dette har jeg ikke ansæt mig berettiget til at give talerne længere tid. Fra forsvarsministerens side blev det gjort opmerksom paa, at han ikke paa den tid kunde bli færdig, og jeg henstillede da at tidsfristen ikke skulde gjøres gjældende for ham.

!!! Foss: Jeg har mine tvil, om hvorvidt det er rigtig at overføre regelen om de vedtagne 5 minutter fra det offentlige møde igaar til dette hemmelige møte. Hensigten med dette hemmelige møte maa være, at repræsentanterne, da under behandlingen af saa alvorlige og vanskelige ting, som et hemmeligt møde maa forudsætte maa faa den fornødne tid til at uttale sig. Men som sagt, jeg skal ikke uttale mig yderligere om det. Jeg har ikke brukt mere end 5 minutter.

Præsidenten: Det er jo ingenting i veien for, at Stortinget kan beslutte, at tiden ikke skal være begrænset for dette hemmelige møte.

!! Høstmark: Hr. Bratlie sa igaar at han ikke forstod, hvorledes Høstmark kunde staa og si, at vi har reserver nok. Det vilde jeg heller ikke have forstaaet, men saken er, at Høstmark aldeles ikke har sagt noget saadant. Jeg har ikke sagt, at vi har reserve nok. Jeg er altfor vel paa det rene med, at vi ikke har det. Men hvad jeg sa, var at den beregning, som var fremlagt ifjor, hvorefter man mangler 1400-1500 i infanteriet i 1ste opbud, kan jeg ikke forstaa paa anden maade, end at det var et eller andet ved den, som var galt. Jeg antydde, at der kanske

kunde gis et slags forklaring. Jeg har idag seet, at det var en litt anden forklaring. Det er nemlig i virkeligheten ikke 1400-1500 vakancer, men 950, oplyste statsraaden. Men saa lægger han dertil 450 vernepligtige løytnanter. Paa den maate kan det forklares. Men disse 450 vernepligtige løytnanter gaar jo ikke bort med én gang. De gaar bort litt efter hvert gjennom en længere aarrække, og jeg berørte igaar, at efter 6 aar vil vi i 1ste opbud endnu ha igjen 300 av dem. Paa den maate kan disse 1400-1500 faa sin forklaring. Vakancer har vi, og vil vi faa. Men disse vakancer vil vi have, enten vi avskaffer de vernepligtige officerer eller ikke, og faar vi flere vakancer i fremtiden, fordi vi avskaffer dem, maa de erstattes paa anden maate; det er jeg fuldt paa det rene med vi faar gjøre, nemlig ved, at man later erstatningen komme op gjennom den vernepligtige underofficersvei, gjennom vernepligtige korporaler og sersjanter, istedenfor at man nu gaar direkte fra første klasse paa krigsskolen til pelotonchefsstillingen. Det blir derfor nødvendig, at øke antallet av eleverne paa underofficersskolerne. Men dette blir nødvendig, hvad enten vi vedtar den forandring, som er foreslaet av mindretallet, eller ikke. Efter hvad statsraaden har oplyst, synes jeg, det er aldeles uforsvarlig, at der nu er kommet et forslag om at nedsætte antallet av eleverne. Der burde man ta vakancerne i betragtning og ikke ved et spørsmaal som dette. Jeg skal indskrænke mig hertil.

! Præsidenten: Hr. Mjelde har fremlagt en af 10 repræsentanter fremlagt erklæring om, at han er at betragte som mindretallets ordfører i denne sag.

Mjelde: Nogen reel værdi for forsvarskraften har det spørsmaal, som her foreligger, ikke. Enten man gaar til at sløife de værnepligtige officerer eller ikke, saa blir det forhold eins Bier. Realiteten er kun, at man nedsætter den vernepligtige befallinstitutionen fra en høiere til en lavere rang.

Saa en ting, som blev anført av hr. Bratlie igaar, og som viser, at naar en slet sak skal forsvares, saa irrer det i argumentationen selv for en saa logisk mand som hr. Bratlie. Jeg kunde ikke forstaa logikken i hans foredrag. Han hævdede først, at naar man gik til sløifning ifjor av saa mange underofficerer ved den nye hærorganisation, saa var det fordi man i armeerne nu mere og mere gik over til at sløife tropinstitutionen, tropmellemløbet. Hvis det nu er saaledes, som hr. Bratlie sa, saa skulde derav logisk følge, at man ikke behøver disse tropchefer og som følge derav skulde man ikke ha for faa, men for mange, saaledes som forholdet nu er, men da gaar det ikke an samtidig at fremlægge et mobiliseringsopgjør paa et grundlag, som viser, at man har saa meget for faa og søge at skremme med dette. Hvorledes staar disse ting mot hinanden?

!! Der var ogsaa en anden ting, som hr. Bratlie hævdede. Han sa, at man vilde faa for faa uddannede underofficerer for fredsøvelserne. Jeg oppfattet ham slik, at om mindretallets forslag gik igjennem, vilde man staa i bet for uddannede underofficerer ved rekrutskolen ved opøvelse av rekruterne. Men hvorledes er forholdet? Man har akkurat det samme faste befal ved kompanierne efter mindretallets som efter flertallets forslag, der spørges bare om en pelotonchef ved rekrutkompanierne istedenfor de vernepligtige officerer. Men man vet jo, der er en del underofficerer, som er fritat for tjeneste i rekrutskolen hvert eneste gudsskapede aar, saa den argumentation holder heller ikke stik.

Jeg har saa kort tid, at jeg maa indskrænke mig mest mulig; men jeg skal faa lov til med et par korte bemerkninger igjen at hefte mig ved den økonomiske side, som der blev skræmt med igaarkveld. Jeg ser, at "Aftenposten" skrømmer ogsaa med den idag og tar hr. Konow til indtægt for sig, idet bladet refererer Konow slik, at han forutsætter, at gjennomførelsen av denne ordning vil kræve et tillæg av 1/2 million. Men jeg forstod hr. Konows omtale af den halve million slik, at han satte saa stor pris paa den forandring, som var foreslaet af mindretallet, at selv om den vilde koste en halv million, vilde han gaa med paa den. Men det er netop en argumentation, der gaar sterkt i mindretallets favør. Men det snur man op ned paa og tager til indtægt for flertallet. Jeg vil igjen præcisere, at mindretallet har gjort op, at man vil spare omkring kr. 48 000,00 ved 210 infanterikompanier, og riktigheten av denne beregning er erkjent, idet der ikke er gjort forsøk paa at motbevise den. Det er en minimumsberegning - det vil bli mere, hvis man regner alle vaaben med; men minoriteten har trodd, det var forsigtigst at gjøre det paa denne maate. Jeg paapeget tillige igaar, at mesteparten av de kr. 100 000, som er opført under kap. 1, tit. 61, vil man kunne spare, ved mindretallets forslag. Hvis man nu tok endel av denne besparelse og la an paa at utdanne vernepligtige underofficerer, saa er jeg ikke det ringeste i tvil om, at man vilde kunne skaffe betydelig mere av vernepliktig befal i underklassen end av vernepligtige officerer. Den økonomiske fordel er derfor ugjendrivelig paa mindretallets side.

! Bratlie: Jeg hører, man siger, det er uigjendriveligt, at det er paa mindretallets side, den økonomiske fordel foreligger; men jeg vil paany peke paa, at den økonomiske fordel ved at bytte om en værnepliktig officer med en fastlønned underofficer som pelotonchef uvægerlig er paa deres side, som holder paa den værnepligtige officer, fordi ingen kan benægte, at en værnepliktig officer er billigere end en fastlønned underofficer. Billigheden ved mindretallets forslag opnaaes derved, at det tager bort fastlønnede befalingsmænd paa andre punkter ganske uafhængig av pelotonchefsspøragsmaalet. Jeg sætter, at

mindretallet sløifede f.eks alle regimentschefer, som blev opsat forrige aar, istedetfor at sløife fjerdeparten af de fastlønnede sergenter - og at det saa sættes op underofficerer istedet i baade pelotonchefs og andre overordnede stillinger. Da kunde det jo ogsaa siges, at det vil bli billigere! Javist vilde det saa. Naar man tar væk en del fastlønnede stillinger og sætter andre i stedet, saa kan man altid paa papiret ordne sig saaledes at man sparer mere end man lægger paa. Men spørgsmaalet er, om besparelsen virkelig kan gøres, og om paalægget paa den anden side er nødvendig. Og det er to ting, hver for sig. Det ene har ikke noget med det andet at gjøre. Saaledes er det ogsaa to ting uafhængige af hinanden at ombytte værnepligtige officerer med underofficerer som pelotonchefer og at ansætte færre fastlønnede sergenter som tropchefer, end det ifjor blev besluttet. Og den forandring alene at ombytte de gjenværende vernepligtige officerer som pelotonchefer med fastlønnede underofficerer vil bli kostbarere end det, vi nu har. Det, man her har med at gjøre, er at mindretallet tar en befalingsmand ved hvert kompani, en befalingsmand i anden stilling end pelotonchefs, paa en anden plads i kompaniet, og sløifer ham uden videre. En av de sergenter, som er fundet nødvendig som tropchef, tager mindretallet bort. Mindretallet kunde like saa godt ha tat og sløifet en del regimentschefer og sagt, at ombytningen af vernepligtige officerer med underofficerer da vilde blive billigere; for det hele forslag, sløifningen af regimentschefstilling indbefattet, vilde ogsaa da medført besparelse. Men det er ikke saadan, det gaar an at regne. Hvad der spørges om her, er hvad man kan klare sig med som pelotonchefer efter forholdene hos os som i andre armeer. Og da kan man godt dertil klare sig med værnepligtige officerer; det er ikke givet, at de er daarligere, og de er i ethvert fald flere gange billigere end fastlønnede underofficerer. Kan man spare en sergent pr. kompani, saa er det et spørgsmaal, som ligger helt utenfor dette. Jeg mener, man kan det ikke, men det mener altsaa hr. Mjelde og de andre nu, at man kan, medens de før mente, at selv 4 var for lidet. Kan man imidlertid spare den sergent, som hr. Mjelde nu finder overflødig, saa er det aller billigst at spare ham og samtidig beholde den værnepligtige officer som pelotonchef, saaledes som det blev besluttet ifjor. Da sparer man allermest, og man tilfører ikke armeen nogen skade ved den besparelse. Der er rik anvisning paa, at man hvis mindretallets forslag vedtages, kan faa befalsmangelen suppleret derved, at der vil gaa flere ind paa underofficersskolerne; der vil blive større tilgang til underofficersskolerne, siges der, naar dette forslag er vedtaget. Men hvad vil følgen bli av det forslag, som her foreligger, naar man ser nøgternt paa det? Jo, følgen vil bli den, at der fremtidig vil blive færre procent av de folk, som gaar ind paa underofficersskolerne, som kan opnaa fastlønned stilling, end det nu er efter beslutningen af ifjor. Og det har jo været fremholdt fra

underofficershold, at det netop er det, som er grunden til, at man ikke har faat underofficersskolerne fyldt i de sidste aar, at der har været saa forholdsvis faa fastlønnede stillinger. Saa der er noget usammenhengende i dette. Der vil sikkert bli betydelige vakanser ved disse skoler ogsaa fremtidig, dersom mindretallets forslag vedtages. Tror man virkelig, at man vil faa underofficersskolerne bedre fyldt, naar man saaledes som mindretallet foreslaar, gjør en større procent af de udeksaminerede utelukkende til værnepligtige befalingsmænd? Selvfølgelig ikke! Erfaringen viser her som i andre lande, at om man anstrænger sig for at ta med alt, hvad man kan faa, saa er det alligevel vanskelig at skaffe det fornødne værnepligtige befal, og jo færre procent af eleverne man skaffer plads som fastlønnede, desto vanskeligere bliver det med tilgangen.

Statsraad Bull: Det blev fra hr. Mjeldes side talt om, at det kanske var noget overskud hist og her, som man ikke har tat med. Jeg har konfereret med generalstabens avdelingschef, som er tilstede i diplomatlogen, og han oplyser, at rub og stub er tat med, saa der er ikke noget tilovers paa noget hold, som man ikke har tat hensyn til. Saa anførte hr. Mjelde, at i fremtiden faar man 20 aarsklasser, nu har vi bare hat 16; det blir bedre, naar man faar 20. Nei, der er i generalstabens oppgjør tat hensyn til 20 aarsklasser allerede, saa det stiller sig ikke saa heldigt. Saa sa hr. Mjelde, at vil man bare maalet, saa kan man nok altid finde midlerne. Maalet er, mener jeg, det at faa en krigsbrugbar arme, det er ialfald for mig maalet, og saa er det spørsmålet, ad hvilke veie, man kan naa til det. Han mente, det ver ikke saa farligt at ta væk de værnepligtige officerer, vi har akademikerne i rækkerne i tilfælde. Jeg er av den mening - det vil jeg ha sagt i forbigaaende - at det ikke bare skal være akademikere, som bør bli værnepligtige officerer. Jeg mener, at det bør udvides, at der bør aabnes adgang for folk f.eks. med landbruksskoleeksamen, at komme ind i krigsskolens nederste avdeling, likesom for dem, som har gjennomgaat handelsskolerne. Der skal ikke staa som en akademisk duft over det at være værnepliktig officer. Man har sagt, at sløifer vi nu de værnepligtige officerer, saa kan vi alltid i en eller anden form udnytte disse akademikere, for at bruke hr. Mjeldes uttrykk, vi kan ta dem i sammenhengende tjeneste i et halvt aar. Jeg vil gjøre opmærksom paa, at den ordning, som er foreslaat i armebudgettet om sammenhengende tjeneste i et halvt aar er tat op for at faa folk til garnisonstjeneste saaledes, at underofficersskolerne kan bli fri herfor. De faar da tjeneste i 180 dage, og da tas de 180 dage i et kjø, og da er de aldeles fri værnepligten forøvrig i fremtiden, medmindre det er ekceptionelle ting, mobiliseringsøvelser eller lignende. Jeg mener, at 180 dage er en for kortvarig tid til at uddanne en værnepliktig befalingsmand. Som jeg nævnte igaar, har de værnepligtige

officerer, forinden de blir ansat som værnepligtige officerer, 17 maaneder, og saa har de desuten en række bataljonssamlinger som løytnant. Det er altsaa ganske anden rutine, de faar. 180 dage er for kort. Vanskelighetene i vor arme ligger i virkeligheten i det, at øvelsestiden for den menige soldat er saa uhyre kortvarig. Det gjør, at det blir saa dyrt at skaffe befalingsmænd. Det blev netop anført i 1902 under diskussionen om den svenske hærordning, som da blev vedtat. De svenske militærmyndigheter sa da - og det var meget maalbevist - la os bare faa den lange tjenestetid for en utskreven menig, da faar vi gratis befalingsmænd! Der er da altid mænd med en vis utdanning, som kommer og melder sig, og tjenestetiden er da saa lang, at man vinder at faa utdannet dem til sine vernepligtige officersstillinger. Vi kan ikke gjøre det. Vi har ialt ved infanteriet 144 øvelsesdage. Disse er fordelt paa en række av aar; det er saa smaatt, at man kan ikke vente at faa fylt hverken krigsskolens nederste avdeling eller underofficersskolerne, med mindre der bydes et eller andet ved siden av. Det viser sig, at under officersskolerne jo har staat med store vakanser. Det er noget ganske andet, hvis folk allikevel skulde eksersere det hele aar sammenhengende, da vilde naturligvis tilbøieligheten til at søke ind paa befalingsveien stige i høi grad hos den værnepligtige ungdom. Det er netop en av ulemperne, som gjør, at den kortvarige tjenestetid blir paa en vis maate dyrere, naar det gjælder at skaffe staten befalet.

Saa kommer jeg tilbake til det med økonomien. Det er jo berørt saa mange gange intil - jeg hadde nær sagt - kjedsommelighet. Men jeg maa pointere, at en vernepliktig officer maa ifølge forholdenes natur bli en billig mand. Man har ham i det ene aar, han er inde. Det er jo bare rent militært, han utdannes i det aar. Man anvender ikke en øre i almindelse paa ham, som man gjør i underofficersskolerne i 3 aar, saa det resultat, man naar i løpet av ett aar, det blir ikke saa ganske litet endda. Naar han er blit færdig med sin sidste tjeneste, saa gaar han sin vei, og staten har ikke nogen slags økonomisk byrde av manden. En underofficer er en statsfunktionær. Det ligger i forholdenes natur, at staten maa ta sig av ham. Den maa skaffe ham rimelige avlønningsvilkaar, skaffe ham alderstillæg, eftersom han blir ældre, skaffe ham pension og likesaa bevilge enkepension. Det ligger i forholdenes natur, at det maa bli dyrere, naar man erstatter den værnepligtige officer med en fastlønn. Og jeg mener, at i den retning gaar det, og - som altsaa hr. Konow antydet igaar - det vil bli følgen. Jeg mener at resultatet av en beslutning gaaende ud paa afskaffelse av de vernepligtige officerer vil meget snart lede til, at vi maa ha en fast underofficer til hvert kompani. Vi maa ogsaa samtidig ha øket vore underofficersskoler. Med andre ord: det vil betegne en stigning av normalbudgettet for den nye hærordning med kr. 100,000,00 med en rund sum for skolernes vedkommende, og for befalet en stigning av

Møde for lukkede dører, Stortinget 13. mai 1910

over kr. 200,000,00 Det blir tilsammen kr. 300,000,00 paa normalbudgettet. Faktisk kommer en stigning til at vise sig paa normalbudgettet. Jeg mener, at det, som minoriteten nu bringer frem, vil avføde en saadan utvei. Ti ellers blir det en fordærvelig svækkelse av forsvaret, som jeg allerede tidligere har pointert.

Præsidenten: Jeg anser det for at være ønskelig, at møtet for lukkede døre ikke blir utstrakt lenger, end hvad man anser for høist paakrævet. Her er indtegnet 4 talere: d'hr. Strøm, Aavatsmark, Mjelde og Valentinsen, og forsaavidt disse herrer ikke agter at uttale sig angaaende ting av hemmelig art, vil jeg foreslaa, at døerne lukkes op. - En saadan uttalelse er ikke fremkommet, og jeg anser det dermed vedtaget, at mødet herefter holdes for aabne døre.
